

УДК 656.078

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІ ЗАЛІЗНИЧНИХ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ЗА РАХУНОК ПОКРАЩЕННЯ ТРАНСПОРТНОГО СЕРВІСУ

*В.В. Габа, О.Г. Стрелко, Т.М. Грушевська
Державний університет інфраструктури та технологій*

Залізничний транспорт є основою транспортної системи України і суттєво впливає на конкурентоспроможність між іншими видами транспорту. Саме конкуренція сприяє збагаченню пропозиції на ринку, впровадженні нових форм сервісу та послуг у рамках конкурентної боротьби за переваги споживачів. Швидкість, надійність, доступність та своєчасна доставка вантажів – основні фактори конкурентоспроможності залізничного транспорту у порівнянні з іншими видами транспорту.

Все більшого значення набуває питання підвищення якості транспортного обслуговування при перевезеннях вантажів. Незважаючи на те, що залізничний транспорт виступає монополістом в масових перевезеннях металургійної, хімічної та видобувної промисловості, але і інші види транспорту активно долучаються до таких перевезень, використовуючи нові види транспортних засобів, розгалужену мережу автомобільних доріг, вартість перевезень.

В умовах жорсткої конкуренції, технологічні рішення, впроваджувані на залізничному транспорті, які нададуть перевагу залізницям, повинні передбачати:

- зниження витрат від експлуатаційної діяльності, приведення їх у відповідність з обсягами виконуваної роботи, застосування технологій малих обсягів, скорочення витрат вантажоодержувачам за несвоєчасну доставку вантажів, виключення направлення несправних порожніх вагонів під навантаження та незбереження вантажів;
- підвищення доходів залізниць за рахунок залучення клієнтури, надання додаткових послуг (перевезення «від дверей до дверей», фіксовані пункти відправлення поїздів, прискорені поїзди та ін.), оптимізація залізничних тарифів та їх спрощення.

Оцінка якості послуг – один із найважливіших елементів управління якістю транспортного сервісу в будь-якій компанії. Оцінка якості послуг, що надаються, включає низку різнопланових показників. Наприклад, термін виконання замовлення, своєчасне отримання дозволів на здійснення міжнародних перевезень, розрахунки по факту виконаних робіт і т.д. [1]. Управління процесами доставки вантажу пов'язана із створенням інтелектуальної системи управління, прийняття рішення та функціонування якої можливе в умовах, що постійно змінюються. У концепції інтелектуальної транспортної системи управління процесами доставки вантажу передбачено складання графіку доставки з розрахунком контрольно-часових точок за маршрутом слідування вантажу [2]. З точки зору логістики, вантажовласники потребують основних послуг, які пов'язані із транспортуванням, збереженням, навантажувально-розвантажувальними роботами, складуванням, управліннями запасами, при цьому послуги розглядаються як взаємопов'язані і взаємодіючі.

Для адаптації системи перевезення вантажів до тих умов, що мають місце на залізничному транспорті України, необхідно змінити систему організації руху поїздів, тобто ввести диференційовану вагу поїздів в залежності від потужності вагонопотоків, що дасть можливість скоротити витрати на перевезення вантажів, та збільшити привабливість залізничного транспорту на ринку транспортних послуг [3].

Одним із важливіших принципів транспортної логістики є доставка вантажів «точно в строк». Крім того, логістика вимагає, щоб виконання терміну доставки було гарантованим, а час приймання вантажу до перевезення та час його видачі повинні бути зручними для вантажовласників. У зв'язку з цим виконано обґрунтування організації руху прискорених поїздів (переважно «нічних») для доставки вантажів з гарантованим терміном від приймання до видачі, наприклад 12, 18, 24 та 36 год. Ці поїзди працюють за наступною схемою – «12-ти

годинний» поїзд забезпечує таку технологію транспортно-експедиторського обслуговування: якщо вантажовідправник пред'явить вантаж на будь-якій вантажній станції залізничного вузла до 19⁰⁰, то вантажоодержувач, прибувши на будь-яку станцію призначення в кінцевому вузлу маршруту вже о 7⁰⁰ зможе цей вантаж одержати.

Вантажоотримувачі повинні знати, коли точно прибуде вантаж на станцію призначення, а це може бути тільки тоді, коли вантажні поїзди «нічні експреси» будуть здійснювати курсування не за графіком, а за розкладом, як здійснюється рух пасажирських поїздів.

Для визначення доцільності та конкурентоспроможності впровадження на залізницях України цієї технології перевезень вантажів, необхідно перш за все спрогнозувати можливі обсяги перевезень.

Проведені дослідження показали, що обґрунтоване зменшення маси поїздів здатне скоротити час накопичення поїздів, що також дозволить прискорити перевезення вантажів, а також скоротити штрафи за невиконання термінів доставки та ін.

Також слід враховувати, що зменшення ваги поїздів на малопотужних призначеннях призводить до збільшення кількості поїздів на напрямках і може бути реалізовано тільки при наявності резерву відповідної пропускної спроможності. На більшості основних вантажних напрямків мережі залізниць України такий резерв пропускної спроможності є достатнім через спад обсягів перевезень [3].

Важливим чинником успіху технології доставки вантажів нічними експресами є їх технологічна привабливість, яка визначається їх маршрутною швидкістю. А вона повинна бути не тільки вищою, ніж у автомобільному сполученні, а ще й компенсувати тривалість додаткових перевантажувальних операцій. Для збільшення дільничних швидкостей нічних експресів слід передбачати прокладку їх на графіках руху після пасажирських поїздів з середніми ходовими швидкостями у межах 70 – 80 і до 90 км/год.

Для впровадження нічних експресів повинна бути опрацьована спрощена система планування та узгодження умов перевезень. Вона повинна бути зручною для відправника та достатньою для залізниці в сенсі забезпечення виконання умов договору перевезення.

Для впровадження нічних експресів необхідно відмовитися від фіксованого складу чи норми маси поїзда. Як показали розрахунки, в сучасних умовах України також доцільним з економічної точки зору й обґрунтованим з техніко-експлуатаційної є введення поїздів перемінної, зменшеної маси (крім перевезень масових вантажів). Це особливо актуально для невеликих струменів вагонопотоків, вантажів, що потребують термінової доставки, а саме для обслуговування таких перевезень призначені нічні експреси. Ефективність нічних експресів зросте ще більше, якщо вони будуть частиною комплексної системи транспортно-експедиторського обслуговування, що залізниці надають вантажовласникам. Зокрема, доцільно розглянути питання підвозу та розвозу вантажів в районах тяжіння станцій відправлення і призначення нічних експресів автотранспортом власності залізниць, що дозволить реалізувати найважливіші принципи транспортної логістики – «точно в строк» та «від дверей до дверей».

Література:

1. Габа В.В. Якість та конкурентоспроможність транспортних послуг на залізничному транспорті. Збірник наукових праць «Транспортні системи і технології», Вип. 21. Київ. 2012. С.143 – 146.
2. Кириченко Г. І. Інтелектуальна система управління процесом доставки вантажу. Інформаційно-керуючі системи на залізничному транспорті. Харків: УкрДУЗТ. 2015. Вип. 5(114). С. 3-6. doi: 10.18664/ikszt.v0i5.55393.
3. Яневич В. З., Огороков А. М. Дослідження та оптимізація процесу перевезення вантажів залізничним транспортом. Збірник наукових праць ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна. Вип. 7. 2014. С. 73 – 79.